

تحلیل محتوای ارتباطی بین اهداف کتاب علوم تجربی پایه سوم ابتدایی با طبقه بندی بلوم

سمیرا خاتمی^۱، رضا شیرازی^۲، سمیه شگری^۳، مهسا بزرگر^۴، مهدیس بزرگر^۵، معصومه منتظری^۶

^۱ دانشجوی کارشناسی نا پیوسته ی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد واحد علی آباد کتول (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، دبیر ریاضی و مدرس دانشگاه فرهنگیان واحد علی آباد کتول

^۳ دانشجوی کارشناسی نا پیوسته ی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد واحد علی آباد کتول

^۴ دانشجوی کارشناسی نا پیوسته ی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد واحد علی آباد کتول

^۵ دانشجوی کارشناسی نا پیوسته ی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد واحد علی آباد کتول

^۶ دانشجوی کارشناسی نا پیوسته ی آموزش ابتدایی دانشگاه آزاد واحد علی آباد کتول

چکیده

این پژوهش با هدف تحلیل محتوای توصیفی اهداف آموزشی کتاب علوم پایه ی سوم دوره ابتدایی انجام شده است. بدین منظور پژوهشگران از روش تحلیل محتوای توصیفی استفاده کردند. در این روش ابتدا اهداف آموزش هریک از درس های کتاب علوم پایه ی سوم ابتدایی استخراج شد و سپس حیطه و سطح اهداف براساس طبقه بندی بلوم در سه حیطه ی شناختی، عاطفی و مهارتی بررسی شد این پژوهش با روش تحلیل محتوا به شکل تجزیه و تحلیل کمی انجام شده است، با توجه به نتایج به دست آمده می توان استنباط کرد که تنظیم کنندگان اهداف دروس علوم تجربی به سطوح بالای حیطه ی شناختی و حیطه ی عاطفی و مهارتی توجه کافی ننموده اند و شرایط را برای بروز خلاقیت کمتر مد نظر قرار داده اند. این در حالی است که سطوح دانش و فهم و درک بیشترین درصد را به خود اختصاص داده است با توجه به نتایج حاصل می توان نتیجه گرفت که اهداف کتاب های علوم تجربی پایه ی سوم ضروری است که مورد بازنگری و تجدیدنظر قرار بگیرد و مهم اهدافی که سطوح بالاتر یادگیری، شناختی، تفکر خلاق، عاطفی و مهارتی را دربردارند افزایش یابد.

واژه های کلیدی: تحلیل محتوا، طبقه بندی بلوم، اهداف، کتاب علوم سوم ابتدایی

مقدمه

پیشرفت روز افزون دانش بشری نهاد آموزش و پرورش را برآن می دارد تا پیوسته به دنبال کشف روش هایی نو برای ارائه و آموزش دانش ها و مهارت های گوناگون باشد. انتخاب مطالب و مفاهیم آموزشی مناسب از میان گنجینه ی وسیع دانش بشری و ارائه آن در قالب کتاب های درسی از مهمترین مسائل نظام های آموزشی جهان است. محتوای کتاب درسی از عناصر مهم آموزش و پرورش است و در تحقق اهداف نظام با نقش اساسی دارد. اگر محتوای مربوطه به برنامه ها هماهنگ و همسو با هدف های کلی و جزئی نظام نباشد نمی توان به تحقق هدف های مورد نظر امید داشت. (رئیس دانا، ۱۳۷۵) مطالعه و بررسی کتاب های درسی می تواند ارتباط بین برخی از مشکلات یادگیری دانش آموزان با برنامه درسی را آشکار نماید و کمک کند که مفاهیم برنامه درسی به شکل مناسبی در کتاب های درسی گنجانده شود (DOGBEY ۲۰۱۰) تحلیل محتوا کمک می کند تا مفاهیم، اصول، نگرش ها، باورها و کلیه ی اجزای مطرح شده در قالب درس های کتاب، مورد بررسی علمی قرار گیرند (یار محمدیان، ۱۳۸۱). با تحلیل محتوا، ضعف محتوا آشکارتر شده، ضرورت پیروی با ایجاد یک برنامه ی استاندارد، بیشتر احساس می شود. کشورهای موفق در آزمون تیمز، کشورهایی بوده اند که در زمینه ی تدوین استانداردهای آموزشی یا چارچوب برنامه درسی، پیشگام بوده اند (بدریان و رستگار، ۱۳۸۵). از آنجا که دانش به سرعت رو به افزایش است، موضوع درسی مورد استفاده در مدرسه به تندی می تواند متروک شود، بنابراین باید در انتخاب محتوا دقت شود و لازم است محتوا متناسب با تغییرات علم تغییر کند. همچنین محتواهای مهم و با اهمیت در کتاب های درسی لحاظ شوند. (نیکلس NICHOLLS، ترجمه دهقان، ۱۳۷۷). گنجانیدن اطلاعات متعدد در کتاب های درسی، رویکرد حافظه پروری، یادگیری سطحی، محتوای غیر فعال، عدم توجه به کاربردی بودن مطالب کتاب های درسی و توجه بیش از حد به کسب نمره همواره از مسائل عمده در نظام آموزش و پرورش کشور ما بوده اند. آتکین معتقد است: «اگر دانش آموزی در حفظ کردن واژه های علمی و فرمول ها موفق است، او پیشرفت می کند و در آزمون های ورودی دانشگاه ها پذیرفته می شود؛ چنین آموزشی برای ادامه ی تحصیل خوب استنه برای آماده شدن در زندگی.» (GIBBS&FOX, ۱۹۹۹)، در دنیایی که از آن با دنیای هزاره ی سوم یاد می کنند از نشانه های برتر یک جامعه نسبت به جوامع دیگر پیشرفته بودن آن و در اختیار داشتن فناوری های پیشرفته و مدرن در عرصه های گوناگون از جمله در زمینه ی تعلیم و تربیت است. (مفیدی، ۱۳۸۳، ص ۴۲) به همین دلیل کتاب درسی به عنوان اصلی ترین منبع و موثق ترین مرجع علمی هدایت و راهنمایی فعالیت های معلم و دانش آموز در جهت تحقق اهداف آموزشی مورد توجه سیاست گذاران و برنامه ریزان آموزشی و درسی است. (مرادی، ۱۳۸۸) همانگونه که کتاب درسی می تواند جریان تدریس را تسهیل کند، همچنین کتابی که دارای ابهام است می تواند در جریان آموزش مانع فعالیت های آزاد و خلاقانه ی معلم در زمان تدریس شود. (هریسون، ۲۰۰۱) بنابراین از راه های پی بردن به محتوای کتاب های درسی انجام عمل تحلیل محتواست.

تعریف تحلیل محتوا

تحلیل محتوا نوعی بررسی اسناد و مدارک می باشد که ممکن است شخص پژوهشگر یا افراد دیگر به جمع آوری آن پرداخته باشند ولی تحلیل و واری آن توسط شخص محقق انجام می گیرد. ولیزر و وینر تحلیل محتوا را هر رویه ی نظام مندی که به منظور بررسی محتوای ضبط شده باشد تعریف می کند. کریپندوف آن را به عنوان یک فن پژوهشی برای ربط دادن به داده ها به مغمون آن به گونه ای معتبر و تکرار پذیر تعریف می کند.

کرلنگر براین باور است که تحلیل محتوا دارای ویژگی های زیر می باشد:

الف) تحلیل محتوا روشی نظام مند است؛ به این معنا محتوایی که قرار است مورد ارزیابی قرار گیرد باید براساس قواعد روشن و ثابتی برگزیده شود.

ب) تحلیل محتوا روش عینی است؛ بنابراین ساخته ی ذهن پژوهشگر نباید در آن دخالت داشته باشد.

ج) از آن جایی که تحلیل محتوا کمی است، هدف اصلی تحلیل محتوا بازنمایی دقیق مجموعه ای از پیام می باشد.

روش تحلیل محتوا، از جمله روش هایی است که در تحقیق کتاب های درسی به کار گرفته شده است. تحلیل محتوای کتاب های درسی، کاربرد روش های کمی و کیفی، عینی و نظام دار برای توصیف رسانه ی آموزشی و آگاهی از میزان تاثیرگذاری آن در فرایند یاددهی-یادگیری، تاثیرات آشکار و پنهان در فراگیران و شناخت واقعیت های اجتماعی است و به سه نوع تقسیم می شود: تحلیل محتوای توصیفی، ارتباطی و استنباطی. (نوریان، ۱۳۷۸)

«طبقه بندی هدف های آموزشی معروف به طبقه بندی بلوم»

طرح اصلی ایجاد یک طبقه بندی برای سه بخش مهم حوزه ها یا حیطه های شناختی، عاطفی و روانی- حرکتی بود. حوزه ی شناختی هدف هایی را شامل می شود که با یادآوری یا بازشناسی دانش و رشد توانایی ها و مهارت های ذهنی سروکار دارد. هدف های آموزشی حوزه شناختی به فرآیند هایی چون دانستن، شناختن، فهمیدن، اندیشیدن، استدلال کردن و قضاوت کردن مربوط می شود.

این حوزه دارای شش طبقه است:

- ۱- دانش: شامل یادآوری امور جزئی و کلی، یادآوری روش ها و فرآیندها، یادآوری الگوها، ساخت ها و موقعیت هاست.
 - ۲- فهمیدن: در فهمیدن خود قادر است هدف اصلی یک ارتباط را درک کند و می تواند موارد یا اندیشه هایی را که ارتباط مورد نظر بدان پرداخته مورد استفاده قرار دهد.
 - ۳- کاربرستن: استفاده از انتزاعیات در موقعیت های ویژه ی عینی.
 - ۴- تحلیل: شکستن یک ارتباط به اجزاء یا عناصر تشکیل دهنده ی آن به گونه ای که سلسله مراتب نسبی اندیشه ها به صورت روشنی نشان داده شود.
 - ۵- ترکیب: پهلوی هم گذاشتن عناصر و اجزا برای ایجاد یک کل است.
 - ۶- ارزشیابی: داوری در مورد ارزش مطالب و روش ها برای مقاصد معین است.
- حوزه ی دوم مربوط به حوزه ی عاطفی می باشد که برنگرش ها، ارزش ها و علایق متمرکز است و حوزه ی سوم از طبقه بندی بلوم حوزه ی روانی - حرکتی می باشد که به استفاده از مهارت های حرکتی، هماهنگی و حرکت بدنی اشاره دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش های توصیفی است و روش آن تحلیل محتوای ارتباطی اهداف و طبقه بندی بلوم می باشد. جامعه آماری ما اهداف درس به درس کتاب علوم پایه سوم ابتدایی می باشد.

برای تحلیل محتوای توصیفی مراحل زیر صورت گرفت:

- ۱- مرحله آماده سازی و سازماندهی: در ابتدا محتوای مربوط به موضوع پژوهش انتخاب گردید.

- ۲- اهداف جزئی هر درس از دروس کتاب علوم پایه سوم از کتاب راهنمای معلم استخراج و کدگذاری شد.
- ۳- هر هدف به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گرفت که مربوط به کدام حوزه از طبقه بندی بلوم می باشد سپس جدولی مبنی بر جدول اهداف آموزشی طراحی شد و ارتباط هر هدف با حوزه های مختلف در آن مشخص شد.

جدول شماره ۱

طبقه بندی بلوم							اهداف	کد	درس
ج	ب	الف							
		۶	۵	۴	۳	۲			
						*	مراحل کاوشگری شامل مشاهده، یادداشت، فرضیه و نتیجه را درک کند.	۱	اول
	*					*	با شیوه ی جمع آوری اطلاعات آشنا شوند.	۲	
	*					*	با تهیه ی گزارش آشنا شوند.	۳	
	*					*	به انجام فعالیت های کاوشگری علاقه نشان دهند.	۴	
	*					*	به ثبت مشاهدات بپردازد.	۵	
*	*					*	در کار گروهی موفق و موثر باشند.	۶	
*	*					*	پرسش های خود را تنظیم و شناسایی کنند.	۷	
*	*					*	با توجه به مسئله ی موضوع گزارش تهیه کنند.	۸	
						*	بتواند مواد غذایی را بر اساس خاصیت آن ها طبقه بندی کند.	۱	دوم
						*	بداند گوشت و مرغ جزء کدامیک از مواد غذایی هستند.	۲	
						*	بتواند چند قلم خوراکی که در طبقه بندی غلات هستند نام ببرد.	۳	
						*	مواد غذایی سالم و ناسالم را تشخیص دهد.	۴	
*						*	بتواند درباره گروه غذایی غلات نقاشی بکشد.	۵	
*						*	در هنگام خرید به تاریخ مصرف دقت کند.	۶	
*	*					*	از مواد غذایی ناسالم استفاده نکند.	۷	
*	*					*	از خوردن بیش از اندازه ی نمک و شکر پرهیز کند.	۸	
*	*					*	به خوردن گوشت و مواد لبنی علاقمند شود.	۹	
*	*					*	بعد از خوردن مواد غذایی خدا را شکر کند.	۱۰	
						*	دانش آموزان با مواد اطراف خود آشنا شوند.	۱	سوم
						*	فراگیران با حالت های جامد، مایع، گاز آشنا شوند.	۲	
						*	فراگیران بتوانند با جستجو در محیط اجسامی که جامد، مایع، گاز هستند بیابند.	۳	
*						*	فراگیران بتوانند با آزمایش حباب بسازند.	۴	
*						*	فراگیران نسبت به انجام کار گروهی اشتیاق داشته باشند.	۵	

					*	اندازه گیری را تعریف کنید.	۱	چهارم
					*	روش اندازه گیری را بدانند.	۲	
					*	تفاوت اندازه ها را بفهمند.	۳	
					*	دانستن اینکه مواد چه تفاوتی با هم دارند	۴	
					*	درک کنند چرا باید در اندازه گیری مقیاس استاندارد استفاده کنند.	۵	
					*	بتوانند ترازو ساخته و جرم اجسام مختلف را بگیرند.	۶	
					*	بتوانند جدولی از وزن مواد غذایی که در خانه دارند را آماده کنند.	۷	
					*	بتوانند اطلاعاتی در مورد چگونگی اندازه گیری جرم و حجم مواد در گذشته را بدست آورند.	۸	
					*	بتوانند مقایسه اندازه گیری با روش تخمین زدن و استفاده از مقیاس استاندارد را انجام دهند.	۹	
					*	در فعالیت گروهی شرکت نموده و فعالیت ها را انجام دهند.	۱۰	
					*	دانش آموزان بتوانند مراحل چرخه آب را نام ببرند.	۱	پنجم
					*	دانش آموزان بتوانن چرایی هر مرحله را آزمایش کنند.	۲	
					*	مزه آب قبل و بعد آزمایش را تشخیص دهند.	۳	
					*	علت چرایی بخار آب را تشخیص دهند.	۴	
					*	علت سرد شدن هوا را در آسمان تشخیص دهند.	۵	
					*	به ارزش آب در طبیعت پی ببرند.	۶	
					*	مراحل چرخه آب را یاد بگیرند و درک کنند.	۷	
					*	با استفاده از وسایلی که در اختیار دارند مراحل چرخه آب را درست کنند.	۸	
					*	دانش آموزان هر مرحله که ساخته اند را روی تابلو چسبانده و گزارش دهند.	۹	
					*	در فعالیت های گروهی شرکت کنند.	۱۰	
					*	آشنایی دانش آموزان با چرخه آب، تشکیل رود، آب های زیرزمینی و تهیه آب آشامیدنی خانه ها.	۱	ششم
					*	آشنایی دانش آموزان با میزان نفوذ پذیری آب در انواع خاک.	۲	
					*	دانش آموزان بتوانند نحوه تشکیل رود را بیان کنند.	۳	
					*	دانش آموزان بدانند بعد از بارش باران و برف این آب ها به کجا می روند.	۴	
					*	دانش آموزان بدانند به چه آب هایی آب زیرزمینی می گویند.	۵	
					*	دانش آموزان بدانند به چه آب هایی آب زیرزمینی می گویند.	۶	
					*	دانش آموزان چیزهایی که باعث آلودگی آب میشوند را بشناسند.	۷	

					*	دانش آموزان بتوانند آزمایش نفوذ پذیری آب در خاک را انجام دهند. به صرفه جویی و مصرف درست آب علاقه نشان دهند. نسبت به مصرف آب احساس مسئولیت کنند. در فعالیت گروهی شرکت کنند.	۸ ۹ ۱۰	
					*	دانش آموزان درک کنند چگونه اجسام دیده می شود. دانش آموزان نور را شناخته و مفهوم آن را درک کنند. دانش آموزان مفهوم بازتابش را درک کنند. دانش آموزان با آینه ها و انواع آن آشنا شوند. دانش آموزان نسبت به انجام کار گروهی اشتیاق داشته باشند. دانش آموزان هرآنچه که در طی آزمایشات مشاهده کردند ثبت کنند و هر گروه گزارش کار خود را به معلم تحویل دهند. دانش آموزان بتوانند عمل بازتابش نور را انجام دهند. دانش آموزان بتوانند شرایط بازتابش نور را در خانه و به تنهایی ایجاد کنند. دانش آموزان بتوانند آزمایشات را بصورت فردی و گروهی انجام داده و نتیجه کار را بیان کنند. دانش آموزان باید تفاوت بازتابش منظم و غیر منظم را بیان کنند..	۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰	هفتم
					*	از دانش آموزان انتظار می رود کاربرد ابزار را بدانند.. از دانش آموزان انتظار می رود در پایان درس با وسایل پیرامون آشنا شوند. با نحوه ساخت آینه آشنا شوند. با مواد دور ریختنی وسایل مورد نیاز خود را بسازند. آشنایی با آینه ها و کاربرد آن. انواع آینه را نام ببرید. آینه ها را با علاقه مشاهده کنند. در پاسخ به سوالات کنجکاو باشند. در هنگام عملیات بسیار فعال و مشتاق است. در هنگام آزمایش دقیق مشاهده و عمل می کند.	۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰	هشتم
					*	شناخت کاربرد نیرو در جابجایی اجسام. درک کردن نیاز به نیرو داشتن در هرکاری. آشنایی با وسایلی که باعث افزایش نیرو می شوند. دانستن راههایی که باعث افزایش نیرو می گردد.	۱ ۲ ۳ ۴	نهم

							۵	ایجاد علاقمندی به عملکرد نیروهای مختلف.	
*							۶	دانش آموزان گروه تشکیل دهند و هر کدام بتوانند عملکرد نیروهای مختلف را انجام دهند.	
		*					۷	درک درست و پاسخ دادن صحیح به سوالات ارزشیابی درس	
					*		۱	مفهوم و نیرو و کاربرد آن را درک کنند	دهم
					*		۲	آشنایی دانش آموزان با نیروهای هل دادن و کشیدن	
		*					۳	علاقمندی دانش آموزان به مبحث نیرو و کاربرد آن.	
			*				۴	چگونگی به حرکت در آوردن اجسام از طریق هل دادن و کشیدن توسط دانش آموزان	
					*		۵	با نیروی بین دو آهنربا آشنا شوند..	
					*		۶	بدانند که نیروی کششی زمین بر همه اجسام اعمال می شود.	
					*		۷	پی ببرند که در صورت کافی نبودن نیروی آنها برای انجام کار می توانند از اهرم استفاده کنند	
*							۸	دانش آموزان گروه تشکیل دهند و بتوانند کاربرد انواع نیروها را به آسانی بیان کند	
		*					۹	به درستی به سوالات پایانی درس پاسخ داده شود.	
					*		۱	یادگیری مراحل رشد یک دانه.	یازدهم
					*		۲	آشنایی دانش آموزان با ریشه گیاهان مختلف.	
					*		۳	آشنایی دانش آموزان با انواع برگ و انواع ساقه های گیاهان همکاری کردن با یکدیگر را یاد بگیرند	
*							۴	عمل مشاهده در آنها تقویت شود.	
					*		۵	دانش آموزان بتوانند گیاهانی که ریشه آن ها خوراکی، راست و انشان است را نام ببرند	
					*		۶	دانش آموزان بتوانند ریشه راست را از انشان تشخیص دهند.	
*					*		۷	دانش آموزان در گروه به خوبی با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و هماهنگ با یکدیگر فعالیت کنند.	
			*				۸	دانش آموزان در کلاس با مشاهده گیاهان گوناگونی ریشه را تشخیص دهند.	
							۹	علاقه مندی دانش آموزان به کاشت دانه گیاه یا گل ها.	
		*					۱۰	به درستی به تمامی سوالات مربوط به این درس پاسخ دادن.	
							۱۱	تفاوت بین دانه و گیاه را به درستی بیان کند.	

				*					۱۲	
					*				۱	دوازدهم
					*				۲	
	*								۳	
*									۴	
									۵	
									۶	
					*				۱	سیزدهم
	*								۲	
									۳	
					*				۴	
					*				۵	
					*				۶	
					*				۷	
*									۸	
	*								۹	
					*				۱	چهاردهم
					*				۲	
				*					۳	
									۴	
*					*				۵	

										تهیه گزارش گروهی	۶	
*			*								۷	

جدول شماره ۲: جدول درصد های درس به درس کتاب علوم پایه سوم از نظر میزان مطابقت با طبقه بندی بلوم

درس	الف	ب	ج
اول	۶۲٪/۱۵	۱۲٪/۱۵	۲۵٪
دوم	۴۰٪	۴۰٪	۲۰٪
سوم	۴۰٪	۲۰٪	۴۰٪
چهارم	۹۰٪	۰	۱۰٪
پنجم	۹۰٪	۰	۱۰٪
ششم	۷۰٪	۲۰٪	۱۰٪
هفتم	۹۰٪	۱۰٪	۰
هشتم	۷۰٪	۳۰٪	۰
نهم	۷۱٪/۴	۱۴٪/۲	۱۴٪/۲
دهم	۷۷٪/۷	۱۱٪/۱۱	۱۱٪/۱۱
یازدهم	۷۵٪	۸٪/۳	۱۶٪/۱۶
دوازدهم	۵۰٪	۱۶٪/۱۶	۳۳٪/۳
سیزدهم	۶۲٪/۱۵	۲۵٪	۱۲٪/۱۵
چهاردهم	۷۱٪/۴	۱۴٪/۲۸	۱۴٪/۲۸

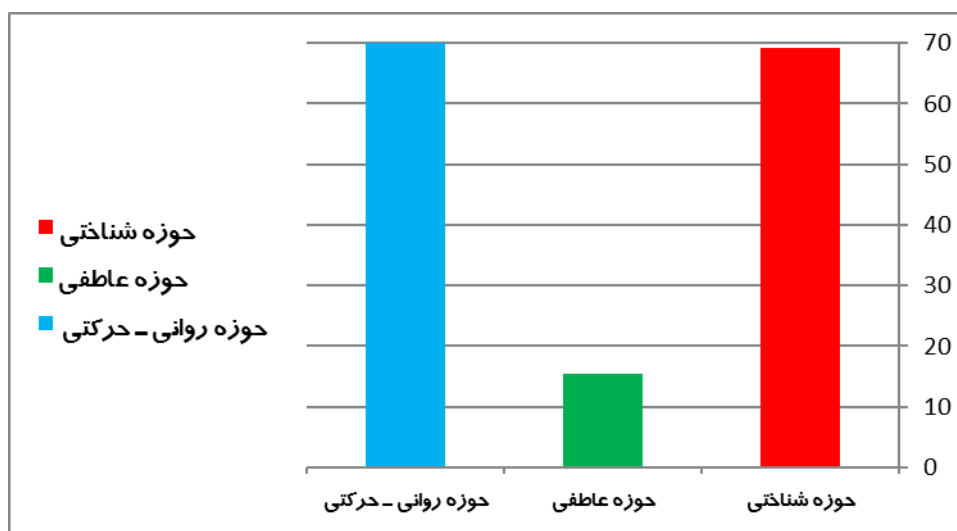
یافته های پژوهش

پس از محاسبه ی مقادیر مورد نیاز و استخراج آن از تمامی جداول میانگین کلی محاسبه گردید و مشخص شد که ۶۹/۱ درصد اهداف کتاب علوم پایه ی سوم مربوط به حوزه ی شناختی از طبقه بندی بلوم می باشد که درصد بالایی به حساب می آید و ۱۵/۴۴ درصد اهداف مربوط به حوزه ی عاطفی و ۱۳/۸۲ درصد مربوط به حوزه ی روانی - حرکتی می باشد. با توجه به یافته های این پژوهش می توان استنباط کرد که اهداف کتاب علوم پایه سوم نیاز است مورد بازنگری و تجدید نظر قرار گیرد تا سهم سطوح بالاتر یادگیری و حوزه های عاطفی و مهارتی افزایش یابد.

جدول شماره ۳: میزان تطبیق اهداف کتاب درسی علوم پایه سوم با طبقه بندی بلوم

حوزه یادگیری بلوم		
الف	ب	ج
حوزه شناختی	حوزه عاطفی	حوزه روانی - حرکتی

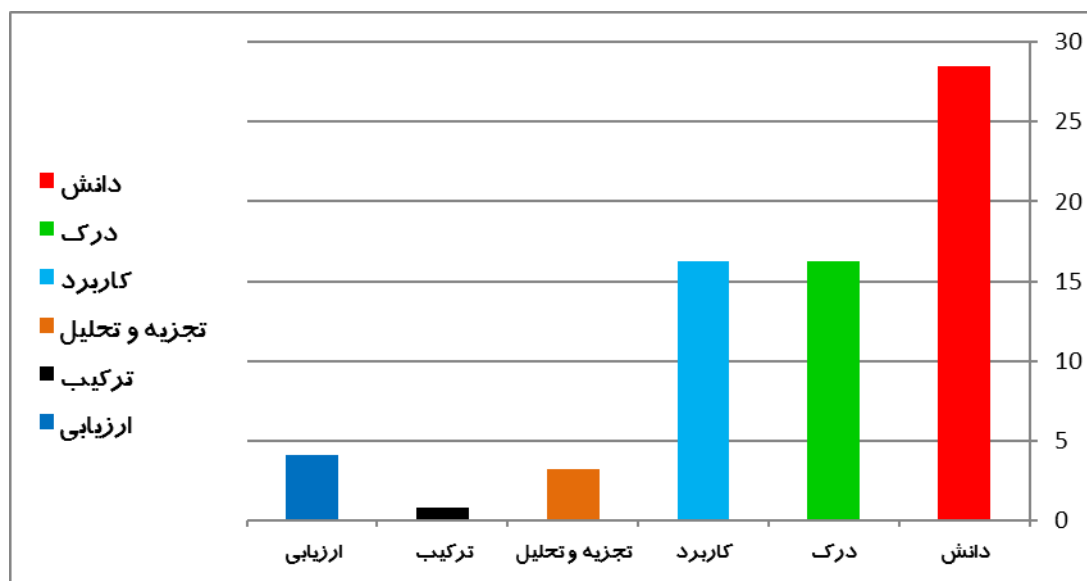
نمودار شماره ۱

جدول شماره ۴

طبقه بندی حوزه ی شناختی					
۱	۲	۳	۴	۵	۶
دانش	درک	کاربرد	تجزیه و تحلیل	ترکیب	ارزیابی

نمودار شماره ۲

بحث و نتیجه گیری

نتایج بررسی اهداف کتاب علوم پایه سوم و میزان انطباق آن با سطوح مختلف طبقه بندی بلوم به شرح زیر می باشد:

با توجه به نمودار نتایج این پژوهش بر روی اهداف کتاب علوم تجربی پایه سوم ابتدایی از حیث میزان توجه به سطوح مختلف طبقه بندی بلوم نشان داد که بیشترین درصد اهداف یعنی ۶۹/۱ در عمل مربوط به حیطه ی شناختی و ۱۵/۴۴ درصد مربوط به حیطه ی عاطفی و ۱۳/۸۲ درصد مربوط به حیطه ی روانی - حرکتی می باشد. در این میان بررسی دقیقتر روی حوزه ی شناختی صورت گرفت و بر اساس نمودار بدست آمده مشاهده شد که سطوح پایینتر این حیطه درصد بیشتری از اهداف کتاب را به خود اختصاص داده اند و بیشترین اهداف مربوط به سطح دانش از حوزه ی شناختی می باشد که ۲۸/۴۵ درصد می باشد. پس از آن سطوح درک و کاربرد هرکدام ۱۶/۲۶ درصد از اهداف را به خود اختصاص داده اند و هر چه به سطوح بالاتر می رویم درصدها کمتر می شود به طوری که تجزیه و تحلیل ۳/۲۵، ترکیب ۰/۸۱ و ارزیابی ۴/۰۶ از اهداف را شامل می شوند و چنانچه مشاهده شد بیشترین توجه بر روی سطوح پایین حوزه ی شناختی می باشد. که در جدول زیر قابل مشاهده است.

جدول شماره ۵: میزان انطباق اهداف کتاب علوم پایه سوم ابتدایی با طبقه های شش گانه ی سطح شناختی بلوم

دانش	درک	کاربرد	تجزیه و تحلیل	ترکیب	ارزیابی
۲۸.۴۵	۱۶.۲۶	۱۶.۲۶	۳.۲۵	۰.۸۱	۴.۰۶

لازم به ذکر است برخی از تحقیقات خارج از کشور هم مبین آن است که رویکرد نگاه به سطوح پایین حیطه ی شناختی معضلی جهانی است.

بازنگری در برنامه ی درسی پس از بررسی آن، یکی از بهترین راه هایی است که می توانیم دانش مورد نیاز را تدریس کرده و محتوا و مهارت های نامحدود آن را، معنادارتر نماییم. (ولک، ۲۰۰۸)

با توجه به اطلاعات بدست آمده از این پژوهش نیاز است اهداف کتاب علوم پایه سوم مورد بازنگری قرار گیرد. چراکه با توجه نتیجه ی پژوهش دانش آموزان این پایه در پایان سال تحصیلی فهم کمی از آموخته های خود دارند و بیشتر آموخته ها به صورت جزئی و مفاهیم مبتنی بر واقعیت است. در حقیقت دانش آموزان مطالعاتشان را روی تعاریف و اصطلاحات متمرکز می کنند و روی سطوح بالاتر حوزه ی شناختی و سایر حوزه ها تاکید کمتری دارند.

نتایج تحقیق حاضر برنامه ریزان و مولفین کتاب علوم را یاری می دهد تا در انتخاب محتوای آموزشی دقت لازم را مبذول دارند.

همچنین آموزگاران پایه سوم ابتدایی را مطلع می سازد تا با آگاهی از نارسایی ها با استفاده از مواد کمک آموزشی مناسب جهت جبران نارسایی های احتمالی موجود اقدامات لازم را انجام دهند.

پیشنهادهای

به مولفان کتاب درسی پیشنهاد می شود اهداف درس به درس کتاب علوم را مورد بازنگری قرار دهند و سهم سطوح دیگر یادگیری را نیز افزایش دهند.

به معلمان پیشنهاد می شود که در طی تدریس به حیطه های مختلف یادگیری بلوم توجه کافی داشته باشند و در تدریس خود بروز خلاقیت را مدنظر قرار دهند.

منابع و مراجع

- [۱] رییس دانا، فرخ لقا و دیگران (۱۳۷۴). تحقیق و بررسی محتوای برنامه ی درسی ریاضی دوره ی راهنمایی تحصیلی، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۴۱-۴۲.
- [۲] گیبس، ویت- فاکس، داگلاس (۱۹۹۹). بحران کاذب در آموزش علوم. (ترجمه شورای گزینش ترجمه متون دفتر انتشارات کمک آموزشی، ۱۳۸۷). نشریه جوانه، ۲۳/۲۲، بهار و تابستان، ۹۵-۹۰.
- [۳] بدریان، عابد - رستگار، طاهره (۱۳۸۵). مطالعه تطبیقی استاندارد های آموزش علوم دوره آموزش عمومی ایران و کشورهای موفق در آزمون تیمز.ارایه شده در همایش نوآوری در برنامه درسی دوره ابتدایی. www.civilc.com
- [۴] نوریان، محمد (۱۳۷۸). تحلیل محتوای رسانه های آموزشی با تاکید بر کتاب های درسی، انتشارات دانشگاه آزاد واحد تهران جنوب.
- [۵] کریپندورف، کلوس (۱۳۸۳). تحلیل محتوای مبانی روش شناسی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران، نشر نی.
- [۶] نیکلس، ادی و هاوارد (۱۳۷۷). راهنمای علمی برنامه درسی. (ترجمه داریوش دهقان). تهران، انتشارات قدیانی.
- [۷] بلوم، بنجامین و همکاران (۱۳۷۴). طبقه بندی هدف های پرورشی ترجمه علی اکبر سیف و خدیجه علی آبادی، چاپ هفتم، تهران، انتشارات رشد.
- [۸] یارمحمدیان، محمدحسین (۱۳۸۱). اصول برنامه ریزی درسی. تهران، انتشارات یادواره کتاب.
- [۹] مفیدی، فرخنده (۱۳۸۳). آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی. تهران، انتشارات پیام نور.